

gewend hebben. Pas maar op dat jou niet hetzelfde overkomt, en dat je niet na het versmaden van de vorstin van de wereld slechts brandt voor haar dienaressen. Prachtig is het compliment: 'O wat een geleerd man!', maar beter: 'O wat een wijs man!', en het beste: 'O wat een goed man!' Laten wij daarnaar streven en ons intens inspannen niet alleen wetenschap op te doen maar óók wijsheid, en ernaar handelen.

Geleerdheid zonder wijsheid is niets waard, zei een oud en waar dichterwoord⁸⁰. Hoevelen behoren vandaag de dag niet tot de kring der Muzen, die en zichzelf en heel de naam der letteren in diskrediet brengen? Sommigen, omdat zij schandelijke misdaden op hun geweten hebben, de meesten, omdat zij leeghoofdige, lichtzinnig, zweverig en onbeduidend zijn. Zij leren talen? inderdaad alleen maar talen. Zij kunnen Griekse en Latijnse schrijvers lezen? inderdaad alleen maar lezen; en zoals Anacharsis eens heel scherp van de Atheners gezegd heeft, 'dat zij hun geld slechts gebruiken om het te tellen', zo gebruiken zij hun wetenschap om te weten. Zij maken zich zo weinig zorg om hun leven en daden, dat de letteren ook in mijn oordeel niet ten onrechte bij de gewone man de slechte naam hebben van leerschool in liederlijkheid. Zij zijn evenwel een leerschool in deugdzzaamheid als je ze rechmatig gebruikt, als je ze maar met de wijsbegeerte verbindt, waarvoor de letteren onze geest dienen voor te bereiden, maar zij moeten hem niet vasthouden of voor zichzelf opeisen. Zoals bepaalde bomen geen vrucht dragen als zij niet op andere, als het ware mannelijke, stammen geënt zijn, zo zijn ook die maagden van jou pas vruchtbaar, als zij met de mannelijke kracht van de wijsheid verbonden zijn. Waarom verbeter je Tacitus' tekst als je eigen leven niet geëmdendeerd is? Jij reinigt Plautus van fouten en tekstcorruptie, maar laat je eigen geest verloederen en vervuilen? Ga toch eindelijk eens over tot betere zaken en verwerf je een geleerdheid, die geen uiterlijk vertoon is maar nut heeft. Bekeer je tot de wijsbegeerte, die je levenswijze kan verbeteren en je rusteloze en besmeurde geest kan kalmeren en zuiveren. Zij alleen is bij machte morele moed in te prenten, standvastigheid te bezorgen en de tempel van de Goede Gezindheid voor je te openen.

Hoofdstuk 5

Wijsheid wordt niet door wensen maar door werken verkregen. Het gesprek over de standvastigheid wordt hervat. Leergierigheid is een goed teken bij jonge mensen

Zijn vermaning ontstak in mij een laaiend verlangen, dat ik niet verborgen hield: 'Eerwaarde, U volg ik met heel mijn hart, maar wanneer metterdaad? Wanneer komt de dag die mij, bevrijd van deze zorgen, op het pad van de ware wijsheid plaatst? die mij dank zij haar tot standvastigheid brengt?' Langinus antwoordde misprijzend: 'Zo, liever wensen dan werken? Dat is wel heel irreeël en kortzichtig. Die Caeneus uit de sagen en legenden⁸¹ is dan wel, dank zij een wens, van een vrouw in een man veranderd, maar zo verander jij niet door je wensen van een dwaas in een wijsgeer, van een leeghoofd in een standvastig mens. Daar moet je moeite voor doen, de hand aan de ploeg slaan, zoals dat heet; voeg de daad bij het woord: zoek, lees, leer.' Ik antwoordde: 'Langinus, dat weet ik, maar help mij alstublieft en neem de draad van het gesprek van gisteren weer op, die het diner jammerlijk afgebroken heeft. Keer terug tot de standvastigheid, haar erediens mag U niet zonder zoenoffer onderbreken.' Langinus schudde een beetje met zijn hoofd en zei: 'Moet ik nu weer voor schoolmeester spelen? neen, dat doe ik niet, Lipsius, zeker niet op deze plek, die, zoals je moet weten, voor mijn rust bestemd is en niet om te werken. Neen, wij zullen het gesprek op een andere tijd voortzetten.' 'Neen, nu,' hield ik aan, 'welke plaats is beter voor iets dergelijks geschikt dan dat huis van Uw wijsheid? dit priel hier bedoel ik, dat voor mij een soort tempel is; het tafeltje daarbinnen is een soort altaar: daar moeten wij gaan zitten en aan deze godin ons offer brengen. Bovendien voorzie ik daar een gunstige afloop.' 'Hoe dan?' vroeg Langinus. 'Wel,' antwoordde ik, 'zoals mensen, die in een kruiden- of parfumwinkel hebben gezeten, de geur ervan in hun kleren mee naar huis dragen, zo heb ik goede hoop dat een zweem van wijsheid in mijn geest blijft hangen door het zitten in haar werkplaats.' Langinus moest lachen en merkte op: 'Ik ben bang dat zo'n licht voorteken niet zwaar weegt, maar vooruit, Lipsius, kom mee. Ik wil niet verbergen dat de gloed van jouw oprecht verlangen mij ook aanvuurt en aanwakert. Zoals waterzoekers, wanneer zij 's ochtends vroeg damp uit de aarde zien omhoogstijgen, daarin een aanwijzing